

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

ตราประจำจังหวัด : มุมมองจากสัตววิทยาสู่อัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น

โดย

ดร.ไข่มณี แสนจิตต์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประเภททุนวิจัยทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2554

พ.ศ. 2556

บทคัดย่อ

อ.ดร.โฆมสี แสขจิตต์

ลักษณะของตราประจำจังหวัดและคำขวัญ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะทั้งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดนั้น ๆ เป็นการสื่อความหมายให้ผู้อื่นได้ทราบว่า จังหวัดนั้น ๆ มีสิ่งสำคัญ ผู้ทำวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ากระบวนการสร้างความหมายของตราประจำจังหวัดนั้น มีแนวคิดและต้องการสื่อถึงความหมายใดบ้าง ภายใต้แนวคิดของสัญวิทยา (Semiology) ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องเครื่องหมาย หรือระบบเครื่องหมายว่า การสื่อสารทั้งหมด ได้วางอยู่บนรากฐานของระบบเครื่องหมายต่าง ๆ ซึ่งทำงานโดยผ่านกฎเกณฑ์และโครงสร้างบางอย่าง

นอกจากนั้น กระบวนการสร้างความหมายของตราประจำจังหวัด รวมถึงคำขวัญประจำจังหวัดนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นในลักษณะใดบ้าง โดยการศึกษาเรื่องของอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าจังหวัดนั้น ๆ มีลักษณะเฉพาะของตนเองอย่างไร มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอะไรบ้าง ผ่านถ้อยคำที่ปรากฏมาในรูปแบบของคำขวัญประจำจังหวัด

ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างความหมายของตราประจำจังหวัดและคำขวัญประจำจังหวัด ความหมายถูกสร้างขึ้นภายใต้สัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นรูปภาพหรือถ้อยคำ เพื่อให้มีความหมายที่เป็นความหมายที่ปรากฏแจ่มแจ้ง รวมถึงความหมายโดยนัยแฝง ที่ต้องมีการตีความหมายโดยใช้ค่านิยมทางวัฒนธรรมมาตีความร่วมด้วย การศึกษาความหมายในเชิงสัญลักษณ์ จึงไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการสื่อสาร ดังองค์ความรู้มาแต่เดิม แต่ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ทำการควบคุมการสร้าง ความหมายของมันให้เป็นไปอย่างซับซ้อน แฝงเร้น เพราะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวัฒนธรรมค่านิยมทางวัฒนธรรม และความหมายเชิงค่านิยมอุดมการณ์ของสังคมนั้น ๆ

ดังนั้น การสร้างความหมายในทางสัญลักษณ์ จึงเกิดจากมายาคติที่เป็นตัวกำหนดการรับรู้ของคนในสังคมนั้น ๆ ดังนั้น ความหมายจึงไม่ใช่ความจริง ไม่ใช่ธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตของสังคม ที่ดำรงอยู่ในระดับการรับรู้ของคนในสังคมเท่านั้น มายาคติที่ปรากฏในกระบวนการสร้างความหมายของภาพตราสัญลักษณ์และคำขวัญประจำจังหวัดนั้น เป็นมายาคติที่สื่อความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนและชนชั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ในความหมายกว้าง โดยสามารถแบ่งมายาคติที่พบได้หลายประเด็น เช่น มายาคติว่าด้วยโบราณวัตถุสถานและศิลปะที่เกี่ยวข้องในพระพุทธศาสนา มายาคติว่าด้วยความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ มายาคติว่าด้วยภาพของผู้คน วิถีชีวิต ที่มีความดีงาม เสรีภาพและประโยชน์สุข มายาคติเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่หมอบเฝ้า กลบเกลื่อน เอารัดเอาเปรียบ ด้วยลัทธิบริโภคนิยม ที่แฝงให้ดูเป็นธรรมชาติ ฉาบเคลือบให้เป็นที่พึงปรารถนา เพื่อให้เรตกเป็นเหยื่อของมันอย่างเต็มใจ

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของตราประจำจังหวัดและคำขวัญประจำจังหวัด กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม แต่ละภาคในประเทศ ผ่านภาพตราประจำจังหวัดและคำขวัญประจำจังหวัด ได้ใช้สัญลักษณ์ เช่น การใช้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา โบราณสถาน และเครื่องแต่งกาย เป็นต้น เป็นการสื่อหรือส่งสัญญาณออกไปต่อคนอื่น และทำให้เรารู้ว่าคนอื่นจะจำแนกสิ่งที่เราส่งออกไปได้ และจัดจำแนกเรามาให้มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละภาคนั้น ๆ

ในส่วนของการสร้างภาพแทนความจริง เทคนิคของการสร้างภาพแทนคือการดึงเอาคุณสมบัติบางประการออกมาแสดง และปกปิดคุณสมบัติบางประการไว้ ดังปรากฏการสร้างภาพแทนไว้ในคำขวัญประจำจังหวัดหลายประการ ดังนั้น กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ผ่านภาพตราสัญลักษณ์และคำขวัญประจำจังหวัด จึงถูกกำหนดความหมายตั้งแต่แรกสร้างโดยชนชั้นปกครอง เพื่อให้ความหมายหรืออัตลักษณ์ออกมาในทิศทางเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการบวนการสร้างอัตลักษณ์และการให้ความหมาย จึงสัมพันธ์กับโครงสร้างเชิงอำนาจและบริบทของสังคมในขณะนั้นอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : สัญวิทยา ตราประจำจังหวัด คำขวัญประจำจังหวัด อัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น

Abstract

Dr.Khomsri Saenchit

The provincial seals and motto of province is indicative of the resources, cultural and natural of the province that is meaningful to others that each province has important things. The purpose of this research is to study the process of creating meaning of the provincial seals, concept and idea and to convey any meaning. Under the concept of Semiology which is a study about sign or sign system that communication based on sign system and by the rules and structure.

The process of creating the provincial seals and motto, also reflect local identity in any way. The study of local identity let us known about identity, traditions and culture.

The results showed that the process of creating the provincial seals and motto under symbolic. Pictures or words, they have a significant meaning include connotation by using the cultural values associated with the interpretation. The study of sign system does not depend on the communication process but within Semiology. Signs controls the meaning of it, is a complex regimes that depend on the cultural values of each culture, meanings, values and ideals of the society.

Thus, the meaning of signs came from the Myth that assesses the perception of the people in that society, so the meaning is not the truth. Not natural. It is a product of society. Myth as a meaningful social and cultural groups and classes which are related to ideology. The Myth can be found in a variety of issues, such as the myth about Archaeological Sites and Art, Myth about the prosperity of the country, Myth with images of people who are pretty good lifestyle. Freedom and liberty, these myths are leaded astray, conceal, exploit by consumerism.

The process of creating an identity for the provincial seals and the provincial motto by using of religious symbols such as the history, ethnic, cultural and historic sites, costume. These are the process to communicate to another that who are we? And who you are?

The representation, this is the technique of creating images to show some characteristics and conceal some of the features. The process of created an identity through the provincial seals and the provincial Motto was built by the government to give meaning and identity in the same direction. Shown that the process of creating identity and meaning are related with authority and social context.